

Powrót
do Ojczyzny?

Patriotyzm wobec
nowych czasów.
Kontynuacje
i poszukiwania

Monografia została wydana dzięki wsparciu
Fundacji ARP

fundacja **arp**

Dziękujemy CBF Nowy Świat
za wsparcie finansowe wydania monografii

 CBF NOWY ŚWIAT[®]
GRUPA MARS

MONOGRAFIE
INSTYTUTU NAUKI O POLITYCE

Powrót do Ojczyzny?

Patriotyzm wobec
nowych czasów.
Kontynuacje
i poszukiwania

Redakcja naukowa
Cezary Smuniewski
Paweł Sporek

Warszawa 2021

I N | INSTYTUT
OP | NAUKI O POLITYCE

Seria wydawnicza: Monografie Instytutu Nauki o Polityce

Redaktor prowadzący serii:
dr hab. Karolina Kochańczyk-Bonińska

Recenzja:
prof. dr hab. Ryszard Szpyra
prof. dr hab. Waldemar Kitler
dr hab. Danuta Łazarska
dr hab. Marek Cichocki

Redakcja językowa:
dr Tadeusz Borucki – język polski
Jolanta Olpińska – język angielski
Elżbieta Puławska – język angielski

Indeksy:
Cezary Smuniewski
Błażej Bado

Korekta:
Anna Opolska
Elżbieta Puławska
dr Małgorzata Jesiotr

© Copyright by Cezary Smuniewski, Warszawa 2021
© Copyright by Paweł Sporek, Warszawa 2021
© Copyright by Instytut Nauki o Polityce, Warszawa 2021

Wszelkie prawa zastrzeżone. Każda reprodukcja lub adaptacja całości bądź części niniejszej publikacji, niezależnie od zastosowanej techniki reprodukcji (drukarskiej, fotograficznej, komputerowej i in.), wymaga pisemnej zgody Redaktorów i Wydawców.

Objętość: 22 arkusze wydawnicze

Wydanie 2, poprawione i poszerzone

Wydawcy:
Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR
ISBN: 978-83-8209-1649

Wydawnictwo Instytutu Nauki o Polityce
www.inop.edu.pl
ISBN: 978-83-955068-7-1

Druk i oprawa: Fabryka Druku

Spis treści

9 Introduction

Cezary Smuniewski i Paweł Sporek

11 Nie pytaj o Polskę?

Część I Patriotyzm w myśli. Na gruncie teorii

Cezary Smuniewski

19 **Ku identyfikacji współczesnej drogi miłośnika ojczyzny.
Z badań nad tożsamością i patriotyzmem w tworzeniu
bezpieczeństwa narodowego Polski**

Marta Szymańska

51 **Patriotyzm – rozumienie pojęcia na gruncie polskim.
Próba rekonesansu**

Konrad Majka

67 **Nacjonalizm a patriotyzm. Różnice, podobieństwa, zależność**

Marcin Mazurek

91 **Patriotyzm kosmopolityczny**

Lech Szyndler

113 **Antropologiczne aspekty patriotyzmu (formuła tomizmu
konsekwentnego w ujęciu prof. Mieczysława Gogacza)**

Część II Patriotyzm w słowie. Głosem literatury

Paweł Sporek

139 ***Rzadko na moich wargach...* Jana Kasprowicza jako głos
sprzeciwu wobec profanacji idei patriotycznej i afirmacja
umiłowania rodzimego kraju**

Karolina Zakrzewska
155 Stanisława Wyspiańskiego metafizyka narodu

Małgorzata Gajak-Toczek
175 Bonifacy Miązek w poszukiwaniu ojczystego domu.
Liryczne zapiski współczesnego wygnańca

Część III Patriotyzm w edukacji. W stronę wychowania

Iwona Morauska
199 Blaski i cienie edukacji patriotycznej

Leszek Jazownik
221 O wychowaniu patriotycznym we współczesnej szkole

Dorota Karkut
249 Patriotyzm – temat ważny i zawsze aktualny na godzinach
języka polskiego, historii i wiedzy o społeczeństwie

Maria Sienko
263 Mała, większa i największa ojczyzna człowieka.
Kształtowanie postaw patriotyzmu na lekcjach języka polskiego
(według oferty programowo-podręcznikowej *To lubię!*)

Zofia Budrewicz
285 Patriotyzm w polonistycznej edukacji międzykulturowej

Henryk Gradkowski
307 Jak czytano, a jak czytać dzisiaj romantyków w szkole?
Przyczynek do rozważań o kształtowaniu modelu polskiego
patriotyzmu

Część IV Patriotyzm w doświadczeniu. Oblicza codzienności

Janusz Królikowski

- 331 **Funkcja „polityczna” Kościoła w służbie ojczyzny**

Ilona Urych

- 349 **Od kultury fizycznej do patriotyzmu i od patriotyzmu do kultury fizycznej. O kształtowaniu postaw w tworzeniu bezpieczeństwa narodowego**

Jolanta Fiszbak

- 375 **„Choroba” nie tylko Sopliców – o polskim umiłowaniu wolności i patriotyzmie współczesnej młodzieży**

Katarzyna Grudzińska

- 409 **O patriotyzmie współczesnej młodzieży – deklaracje i postawy uczniów klas wojskowych**

Alina Kulczyk-Dynowska

- 431 **Dziedzictwo przyrodnicze a patriotyzm – na przykładzie parków narodowych**

Cezary Smuniewski

Paweł Sporek

- 443 **Patriotism in modern times – conclusions and prospects**

- 449 **Indeks tematyczny**

Introduction

“No point in searching, so to speak,” the Bride says about Poland in Stanisław Wyspiański’s immortal drama (*The Wedding*). Despite the lapse of time, looking for an answer to the question about Poland and Polishness continues to be felt as relevant. The questions posed a century ago by the Author have lost nothing of their topicality, organise the needs of the minds and first of all waken the hearts.

The importance of patriotism in the contemporary scientific reflection and public discourse is indubitable. Also the very notion does not yield to negation, although it is a subject of various disputes and discussions. Only it does not concern the very sense of the love of Homeland, but rather its forms. The statement that the future of Poland depends solely on the economy, integration with Europe, the future of which is rather obscure, seem to be insufficient nowadays. After all, we know that national security means not only a concrete material dimension, but also family, education, values... It is the people who grow up within the spirit of the nation, its traditions and beautiful though at times difficult history. These are people integrated with culture, which constitutes both the foundation of the lives of individuals and the society, as well as the building of national security, the basis for which has been and will invariably remain the discovery and formation of one’s own and common identity. The history of Poland makes us fully appreciative of the need to respect this non-material dimension – the spirit of the nation – in the reflection on creating national security, including military security and defence.

The modern times are a picture of dynamic changes, which are reflected in the cultural, political and social reality. The civilizational development, the clash of globalist tendencies with ever more noticeably meaningful national movements, the upset possibilities and potentialities of various discourses conducted in public space augment the existing divisions and build new barriers on the road to the consolidation of civic communities at the state and supra-state level. In this situation, of key importance becomes the reflection on the role and significance of homeland – a category which is essential to

thinking about collective and individual identity analysed in various contexts unveiling the weight and complexity of this notion as well as arousing questions about the shape and character of patriotic attitudes, that is the way of expressing the love of homeland. So outlined perspective does not allow for passivity, urges repetition of the long-standing discussion on the problem of homeland and patriotism, that is putting forth questions about important matter which have an impact on the present cultural, social and political reality, and important also for broadly conceived issues linked with national security. For these reasons, as contributors to this monograph we have invited scholars representing various disciplines and academic centres, frequently expressing very different views, who are however united by the concern about the shape of Homeland and the need to reflect on the issue of patriotism.

We are hopeful that this volume will be a source of inspiration for the Readers and will stimulate further interdisciplinary quests and mental exploration of the issues contained therein. We trust that it will become an important contribution to the discussion about patriotism. Important not only for those who are scientifically interested in the subject, but also all those who cherish the common good, the good of our Homeland.

Volume editors

Cezary Smuniewski
Paweł Sporek